

DOI: 10.20535/2522-1078.2023.2(14).295434

УДК 371.385

Надходження до редакції: 28.11.2023

Прийняття до друку: 06.12.2023

Головко О. А.

старш. викл. кафедри видавничої справи та редагування Навчально-наукового видавничо-поліграфічного інституту, КПІ ім. Ігоря Сікорського, м. Київ, Україна, holovko.olha@lil.kpi.ua

ORCID: 0000-0002-9955-4913

Holovko O.

Senior lector of the Department of Publishing and Editing, Publishing and Printing Institute of Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute, Kyiv, Ukraine, holovko.olha@lil.kpi.ua

ORCID: 0000-0002-9955-4913

МЕДІАДИЗАЙН ЯК ЧИННИК НАЦІОНАЛЬНО-ІДЕНТИФІКАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

MEDIA DESIGN AS A FACTOR IN NATIONAL IDENTIFICATION PROCESSES

Стаття присвячена вивченню трансформацій у медіадизайні в останні роки, дослідженню впливу медіадизайну на національно-ідентифікаційні процеси українців. У дослідженні проаналізовано журналістські розвідки з питань національної зорієнтованості медіадизайну, характерних для книговидавничої галузі, шрифтографії. У межах наукового пошуку проведено опитування дизайнерів-практиків стосовно ролі національного чинника у трансформації проблемно-тематичних візій сучасного медіадизайну останніх років.

Респондентам дослідження пропонувалося оцінити зміни в медіадизайні в період російського воєнного вторгнення, визначити спосіб реалізації національних традицій у медіадизайні, вказати провідну тенденцію у медіадизайні як чинникові національно-ідентифікаційних процесів, окреслити нові вміння й навички, необхідні сучасним медіадизайнерам для реалізації національної ідеї у своїй практичній діяльності; проаналізувати актуальну тематику національно орієнтованого медіадизайну, визначити перспективні напрями розвитку національного медіадизайну.

Дослідженням встановлено набуття медійним дизайном реалістичності й національних рис, превалювання у медіадизайні авторської інтерпретації національних першоджерел, констатовано необхідність ґрунтовного опанування медіадизайнерами новітніх цифрових технологій та інструментів, розширення умінь і навичок зі створення і реалізації сміливих креативних ідей, реалістичної трансляції

національних ідей, образів, мотивів у медіадизайнерському продукті. У межах наукового пошуку також з'ясовано, що основу національно-ідентифікаційної проблематики медіадизайну становить відображення руйнівного впливу війни на людське життя, пропагування національних ідей, українського культурного надбання.

Ключові слова: медіадизайн, національна ідентичність, медіадизайнер, національна ідея, графічний дизайн, шрифти.

The article is devoted to the study of transformations in media design in recent years, to the study of the influence of media design on the national identification processes of Ukrainians. The research analyzed journalistic intelligence on issues of national orientation of media design, characteristic of the book publishing industry, typography. As part of the scientific search, a survey of practicing designers was conducted regarding the role of the national factor in the transformation of problem-thematic visions of modern media design in recent years.

Respondents of the study were asked to evaluate the changes in media design during the period of the Russian military invasion, to determine the way of implementing national traditions in media design, to indicate the leading trend in media design as a factor of national identification processes, to outline the new skills and abilities needed by modern media designers to implement the national idea in their practical activities ; to analyze the current topics of nationally oriented media design, to determine promising directions of development of national media design.

The research established the acquisition of realism and national features by media design, the predominance of the author's interpretation of national primary sources in media design, the need for thorough mastering by media designers of the latest digital technologies and tools, expansion of skills and abilities to create and implement bold creative ideas, realistic broadcasting of national ideas, images, and motives in media design product. Within the scope of the scientific search, it was also found that the basis of the national identification issues of media design is the reflection of the destructive impact of war on human life, the promotion of national ideas, and Ukrainian cultural heritage.

Keywords: media design, national identity, media designer, national idea, graphic design, fonts.

Вступ. З початком повномасштабного російського вторгнення на територію України активізувалися національно орієнтовані процеси, відбувся рішучий розворот до національного, українського, того, що є підтвердженням національної ідентичності українців. Такі трансформаційні процеси є дотичними до усіх сфер життя і діяльності людини. Ключові атрибути кожного із видів діяльності людини, її концептуальні ідеї

набули суто національного звучання й забарвлення. Національно-ідентифікаційні трансформаційні процеси характерними є і для медійного дизайну. Адже ця сфера діяльності є дотичною як до медійних трансформацій в умовах деструктивних викликів сьогодення, так і до дизайнерської творчості. В українському медіадизайні з початком російської воєнної агресії стають все відчутнішими націєтворчі мотиви. Медіадизайнери все більше й частіше звертаються до національних образів й мотивів, тому медіадизайн можна назвати одним із чинників національної ідентичності українців. Національно-ідентифікаційні трансформації у сфері національного дизайну детермінують необхідність перегляду й оновлення змісту фахової підготовки дизайнерів у закладах вищої освіти України. Для досягнення ефективної модернізації змісту освіти у сфері медіадизайну необхідним є ґрунтовний аналіз основних тенденцій медійного дизайну з урахуванням викликів сьогодення.

Огляд літератури. Основні тенденції розвитку національного дизайну, вплив націєтворчих викликів на дизайнерську діяльність є об'єктом наукових досліджень. У них медіадизайн вивчається у контексті інформаційно-цифрових трансформацій, світових трендів, національних традицій.

Медіадизайн можна розглядати у контексті сучасного цифрового мистецтва, яке представлено у двох основних формах — об'єктно-орієнтовній та процесно-орієнтовній візуальній. Головною рисою цифрового мистецтва є створення галузі з унікальною художньою образністю та різними здібностями до інноваційного мислення, а також відображення концепції за допомогою інформаційних цифрових медіа. Саме завдяки упровадженню цифрових технологій у дизайнерську галузь відбулася реалізація нового змісту, втілилися інновації, ідеї видання інтерактивних творів, у яких відчутним є поєднання реальних зображень з вигаданими, малювання цифрових картин, трансляція емоцій, поглядів, реалізується можливість проявити безпосередній зв'язок цільової аудиторії та творця, що дає змогу втручатися у процес, керувати видимим [8, с. 364].

Однією із цікавих інновацій у сучасному візуальному дизайні є Big Data/біг дейч — набори даних вербальної, сенсорної, структурної інформації надзвичайно великих розмірів, які сприяють сприяють діджитал-трансформації дизайну і технологій у візуальну комунікацію глобалістичного спрямування. Інформаційно-енергетичні зміни довкілля в планетарних масштабах зумовлюють розвиток національних особливостей вебдизайну. Для українського національного дизайну

характерні традиційні мотиви, сміливі та яскраві кольори, органічні форми та візерунки, що відображають природну красу України та її ландшафтів [10, с. 383, 384].

Група українських дослідників В. Тименко, Є. Бобров, Н. Дараган, В. Новікова, Н. Ющенко цілком виправдано називають інформаційні технології засобами розвитку українського етнодизайну, вбачають провідну роль мультимедійних дизайнерів у візуалізуванні й поширенні живої спадщини етнодизайну/фолк-дизайну України. Саме дизайнери сьогодні для якісної візуалізації живої спадщини етнодизайну використовують цифровий композитинг — процес поєднання кількох зображень для створення, навчаються створювати артефакти для віртуального середовища з використанням мультимедіа — комбінування різних форм представлення інформації на одному носіїві: текстової, звукової, графічної, анімації, відео. Водночас учені констатують недостатність уваги у змісті фахової підготовки дизайнерів до креативної індустрії українського етнодизайну, використання інформаційних технологій візуалізації у фолкдизайні. Тому орієнтація вищої освіти українських дизайнерів на розвиток національного дизайну є провідною ідеєю сьогодні [10, с. 384–386].

Елементи національного дизайну можуть бути у рекламі, маркетингу, геймдеві, відео та фільмах, розробленні програмного забезпечення та додатків, віртуальній і доповненій реальності [7, с. 361]. Сьогодні національні традиції активно втілюються у дизайнерській галузі через цитування національних першоджерел, зокрема прямого копіювання чи повторюваності у сучасних актуальних формах і мистецьких практиках; через транслявання національних традицій у сучасній проєктній культурі — стилізацію національних першоджерел або своєрідний парафраз; через авторську інтерпретацію національних першоджерел.

Дослідниця Л. Цимбала до основних засад інтерпретації національних традицій в сучасній дизайнерській практиці відносить екологічність, рисайклінг, апсайклінг та наголошує на важливості використанні у національній моделі українського дизайну не тільки цитат або стилізації національних першоджерел, а пропонуванні авторської інтерпретації національної культури в актуальних нових формах [16, с. 97–98]. В. Дмитренко розглядає поворот до національної культури в дизайні у контексті зростання інтересу до мистецької сторони дизайну як відбиття культурних традицій, його етнокультурної своєрідності,

гуманізації сучасного предметно-просторового середовища, надання йому культурної самобутності й духовності [3, с. 255–259].

Вивчаючи основні напрями розвитку вітчизняного національного дизайну, А. Дяченко приходять до висновку, що перспективами розвитку національного дизайну є етнодизайн ландшафтів, етнодизайн інтер'єрів, промисловий етнодизайн та графічний етнодизайн, етнодизайн-розробки художнього текстилю та моделювання одягу, художньої кераміки скульптур і металів, монументально-декоративного живопису. На думку науковця, розвиток вітчизняного дизайну як чинника національної ідентичності українців має базуватися на консолідації творчих здобутків у сфері етнодизайну, викладацько-педагогічного досвіду й світових дизайнерських практик [4, с. 75].

Розвитку національного медіадизайну сприяє приділення особливої уваги реалізації змісту фахової підготовки майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти України. Адже у багатьох вузах, де здійснюється підготовка кадрів для дизайнерської галузі, особливий акцент робиться на тому, щоб фахівці могли створювати не лише візуально привабливий, а й технічно досконалий мультимедійний продукт [11, с. 332]. Саме тому дизайн загалом й медіадизайн зокрема, є не просто затребуваною професією, але є повноцінним сегментом ринку послуг [9, с. 195]. На сьогоднішньому етапі розвитку медіадизайну вже вдалося остаточно подолати негативні чинники, які деструктивно впливали на цю галузь і були пов'язані із неякісним оформленням, здешевленням матеріалів, поліграфічним відтворенням [9, с. 195], надмірними орієнтаціями на західні цінності дизайнерства, копіюванням глобалізаційних рис масового дизайну, що провокувало затіненість національно-автентичного характеру графічного дизайну; відсутністю позиціонування українського дизайну як окремої змістової, естетичної автентичності країни, що було характерним для кінця ХХ століття, а сьогодні відмічається чіткий поворот до виявлення у дизайнерському творі національної ідентичності [2, с. 209].

Усучасних наукових розвідках основна увага приділяється важливості розвитку національних традицій у вітчизняній дизайнерській галузі, але специфіка медіадизайну як національно-ідентифікаційного чинника залишається поза увагою. Це й зумовило вектор наукових пошуків, спрямованих саме на розгляд медіадизайну у контексті націотворчих чинників сучасності.

Мета дослідження — розкрити проблематику національної ідентичності українства у медійному дизайні.

Методи дослідження. Для дослідження проблематики національної ідентичності українства у медійному дизайні нами було проведено аналіз публікацій, присвячених змінам у медіадизайні на сучасному етапі, опитування дизайнерів-практиків стосовно впливу національних чинників на розвиток й трансформацію медіадизайну. Опитування проводилося у режимі онлайн із використанням Google-форм.

Учасники дослідження. Учасниками дослідження стали 20 дизайнерів-практиків. Їм пропонувалося оцінити вплив національної ідентичності на медійний дизайн.

Інструменти та процедура дослідження. Інструментом опитування дизайнерів стала авторська анкета, яка передбачала дослідження впливу національно-ідентифікаційних процесів на медіадизайн.

Анкета для визначення впливу національно-ідентифікаційних процесів на медіадизайн.

1. Як змінився медіадизайн у період російського воєнного вторгнення?

- а) набув реалістичності;
- б) набув національних рис;
- в) став орієнтованим на західні дизайнерські традиції;
- г) став затребуванішим на світовому ринку.

2. У який спосіб сьогодні реалізуються національні традиції у медіадизайні?

- а) через цитування / копіювання національних першоджерел;
- б) через стилізацію національних першоджерел;
- в) через авторську інтерпретацію національних першоджерел;
- г) через орієнтацію на західні дизайнерські цінності.

3. Що на Вашу думку має бути провідним у медіадизайні як чинникові національно-ідентифікаційних процесів?

- а) цитування / копіювання національних першоджерел;
- б) стилізація національних першоджерел;
- в) авторська інтерпретація національних першоджерел;
- г) орієнтація на західні дизайнерські цінності.

4. Які нові вміння й навички необхідні сучасним медіадизайнерам для реалізації національної ідеї у своїй практичній діяльності?

- а) використання інноваційних цифрових технологій та інструментів;
- б) вміння створювати й реалізовувати сміливі креативні ідеї;
- в) вміння виражати національні ідеї у різних медіапродуктах;

5. Яка тематика сьогодні переважає у національно орієнтованому медіадизайні?

- а) деструктивний вплив війни;
- б) вплив війни на людське життя;
- в) спротив українців у боротьбі проти агресора;
- г) популяризація українських національних традицій.

6. Які напрями розвитку українського медіадизайну на Вашу думку є перспективними?

- а) відображення національних традицій, духовних цінностей;
- б) популяризація української культури та мови;
- в) відтворення боротьби українства за свободу, історії України;
- г) колаборація щасності з історичним надбанням нації з різних гаулузей — побуту, музики, літератури, мистецтва, науки тощо.

Результати. Нами встановлено, що у журналістських публікаціях останніх років фіксується тенденція до аналізу впливу історичних подій на розвиток українського медіадизайну.

Аналізуючи особливості розвитку національного дизайну у поточному році, журналісти схиляються до думки, що воєнні події на території України інспірували позитивні трансформації у сфері національного дизайну. Про це свідчить ініціатива проведення конкурсу «Найкращий книжковий дизайн — 2023», метою якого у поточному році є саме продемонструвати зріз візуального звучання українських книг під час війни. Вітчизняний дизайнер, співзасновник і креативний директор студії Kultura Олександр Биченко є неодноразовим переможцем цього змагально-представницького заходу. Він постійно у журналістських інтерв'ю наголошує на важливості відмови від російських шрифтів. Дизайнер дотримується думки, що книжковий ринок України в останні декілька років має значні досягнення, які значно перевищують європейські здобутки у цьому напрямку. Також на українському книговидавничому ринку відмічається суттєвий дизайнерський прогрес з вивчення арткниг і фотокниг. Серед українських видавництв провідну роль у цьому відіграє видавництво «Родовід», яке вже близько 30 років спеціалізується насамперед на книжках та альбомах про українську візуальну культуру. Саме видавництво «Родовід» започаткувало позитивну практику пропагування й публікацій візуальної книжкової продукції молодих українських фотографів і художників, просуваючи їх у Європі й Америці на світових ярмарках і фестивалях фотокниг, надаючи можливість видання новим українським книгам. Книговидавці

висловлюють тверде переконання, що у період війни та й після перемоги України популярність візуальної книги продовжуватиме зростати, що детерміновано викликами постінтернетної епохи, трансформацією функційного навантаження паперових книг, які стали засобами естетичного задоволення та отримання нового чуттєвого досвіду [15].

Аналізуючи основні тенденції та виклики вітчизняного дизайну у книгоіндустрії, журналістка О. Хмельовська, констатує, що першість у відтворенні нових трендів у книжковому візуальному дизайні займають нові приватні видавництва, або навіть індивідуальні видавництва, орієнтовані на нішеву аудиторію, які навіть у період війни зберігають стабільні позиції на книжковому ринку. Це видавництва «IST Publishing», «Родовід», «Віхола», «Видавництво», «Вавилонська бібліотека», які популяризують артбуки та втілюють оригінальні артпроекти, зокрема це інклюзивний комікс для незрячих, експериментальний комікс «У м'яті», видання українського кіноархіву, каталоги національного музейного комплексу «Мистецький арсенал» високо цінуються серед як українців, так і за кордоном. Розвитку вітчизняного медіадизайну сприяє наявність платоспроможної цільової аудиторії, здатної оцінити високе дизайнерське мистецтво. Трансформації у медіадизайні зумовлюють перегляд підходів до фахової підготовки дизайнерів. Адже традиційний підхід до дизайнерської освіти дає студентам лише базові знання, уміння й навички, а для урахування усіх провідних тенденцій галузі здобувачам освіти необхідні фахові короткотермінові курси, які сьогодні є особливо актуальними у контексті альтернативної освіти. До провідних рис медіадизайну періоду війни в Україні журналістка О. Хмельовська відносить чесність, різкість дизайнерського мистецтва, його правдивість, затребуваність із боку західних медіа дизайнерського трактування війни українськими митцями, популяризація візуальних дизайнерських щоденників художників та ілюстраторів України, зростання інтересу іноземних дистриб'юторів до робіт українських дизайнерів, максимальне дистанціювання від російського дизайнерського продукту [14].

Вітчизняні дизайнери проявляють одностайну відмову від російських шрифтів у всіх видах дизайнерської продукції. Адже в Україні розвивається вітчизняний шрифтовий дизайн уже упродовж 20 років, тому й немає особливої потреби у шрифтових запозиченнях. Журналіст К. Ткачов вказує на світову популярність й характерні риси українського експериментального шрифтового дизайну, серед яких відмічає потяг

до створення власної кирилиці, відмінної від російської, зв'язок з інтеграцією історичних форм літер у сучасні шрифти [12].

Про плідну роботу вітчизняних дизайнерів, спрямовану на пропагування здобутків української дизайнерської галузі, свідчить створення командою дизайнерів Nuno Team разом з видавництвом «Родовід» колекційного видання «Нарбут», кожен примірник якого має унікальну обкладинку. Видання приурочене сторіччю з дня смерті Георгія Нарбута, для вшанування пам'яті якого видавництвом «Родовід» було ініційовано міжнародний проєкт «Нарбут XXI», який покликаний реактуалізувати мистецьку спадщину видатного українського художника-модерніста [1].

У ході опитування дизайнерів-практиків нами з'ясовано, що більшість респондентів (65 %) відмітили, що у період російсько-української війни медіадизайн набув реалістичності й виразних національних рис. Ще 35 % респондентів вважають, що з початком війни на території України зріс запит на дизайнерську продукцію вітчизняного виробництва на зарубіжному ринку. 60 % опитаних нами дизайнерів дотримуються думки, що національні традиції у медіадизайні сьогодні реалізуються через авторську інтерпретацію національних першоджерел, 40 % опитаних дизайнерів вважають, що у медіадизайні на сучасному етапі розвитку виразними є цитування / копіювання й стилізація національних першоджерел.

Переважає більшість респондентів вважають, що провідним у медіадизайні як чинникові національно-ідентифікаційних процесів сьогодні має бути саме авторська інтерпретація національних першоджерел, решта 20 % вбачають доцільність у стилізації національних першоджерел.

До основних нових умінь і навичок, необхідних сучасним медіадизайнерам 65 % опитаних віднесли використання інноваційних цифрових технологій та інструментів, вміння створювати й реалізовувати сміливі креативні ідеї; 35 % досліджуваних вважають, що необхідно виражати національні ідеї у різних медіапродуктах.

Більшість досліджуваних (70 %) вважають, що у національно орієнтованому медіадизайні сьогодні переважають такі теми, як: руйнівний вплив війни на людське життя, спротив українців у боротьбі проти агресора. 30% опитаних відмітили, що у національно орієнтованому медіадизайні сьогодні переважає тема деструктивного впливу війни.

До основних перспективних напрямів розвитку національного 30 % респондентів віднесли популяризація української культури та

мови; 20 % респондентів вважають, що перспективним є відображення національних традицій, духовних цінностей; 50 % опитуваних вважають, що майбутнє українського медіадизайну за колаборацією сучасних тенденцій з культурним, науковим надбанням українців.

Висновки. У період російського-української війни медіадизайн набув виразних національних рис, відбулося зростання запиту на дизайнерську продукцію вітчизняного виробництва на зарубіжному ринку. Сьогодні національні традиції у медіадизайні реалізуються через авторську інтерпретацію національних першоджерел, виразними також є цитування / копіювання й стилізація національних першоджерел. Провідною тенденцією у медіадизайні як чинникові національно-ідентифікаційних процесів має стати авторська інтерпретація національних першоджерел. На сучасному етапі розвитку медіадизайну актуалізується необхідність набуття нових умінь і навичок, які здебільшого пов'язані із використанням інноваційних цифрових технологій та інструментів, створенням і реалізацією сміливих креативних ідей, реалістичною трансляції національних ідей, образів, мотивів у медіадизайнерському продукті. Проблемно-тематичний діапазон сучасного медіадизайну представлений відображенням руйнівного впливу війни на людське життя, спротиву українців у боротьбі проти агресора. Перспективу розвитку національно орієнтованого медіадизайну становить популяризація українських духовних цінностей, самобутньої культури, намагання реалізовувати сучасні проекти з урахуванням культурної, наукової спадщини українців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. В Україні вперше виходить видання, у якого 500 унікальних обкладинок. URL: <https://chytomo.com/v-ukraini-vpershe-vykhodyt-vydannia-u-iaoho-500-riznykh-unikalnykh-obkladynok/> (дата звернення: 20.12.2023).
2. Даниленко В. Я. Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури: монографія. Харків: ХДАДМ; Колорит, 2005, 244 с.
3. Дмитренко В. Співвідношення інтернаціонального та національного в дизайні: історико-культурологічні аспекти. Дизайн-освіта майбутніх фахівців на сучасному етапі освітньої практики: матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., (18–19 берез. 2015 р., м. Полтава) / уклад.

- Є.В. Кулик, І.В. Савенко ; Полтав. нац.пед. ун-т імені В. Г. Короленка, каф. основ виробництва та дизайну. Полтава : ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2015. С. 255–259.
4. Дяченко А. В. Перспективи розвитку системи українського національного дизайну в мистецьких закладах. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. 2021. Вип. 81. С. 73–77.
 5. Михайлова Т. С., Шандренко О. М. Демонстративна символізація національної ідентичності в дизайні олімпійського парадного костюма. Культура і сучасність: альманах. 2021. № 2. С. 140–145.
 6. Пантус Н. М. Деякі аспекти сучасної графічної ідентичності. Екологія мистецтва. Дискурс ракурсів: матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (09–11 вересня 2020 р.), ХНТУ / за ред. Чепелюк О.В. Херсон : ХНТУ, 2020. С. 84–85.
 7. Пасько О., Черніков М. Розвиток мультимедійного дизайну в Україні та його сучасність за кордоном. Актуальні проблеми сучасного дизайну: збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 27 квітня 2023 року. У 2-х т. Т. 1. Київ : КНУТД, 2023. С. 359–352.
 8. Полетаєва Г., Чепелюк О. Визначення та сфера застосування цифрового мистецтва. Актуальні проблеми сучасного дизайну: збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 27 квітня 2023 року. У 2-х т. Т. 1. Київ : КНУТД, 2023. С. 363–366.
 9. Сбітнева Н. Ф. Історія графічного дизайну: навч. посіб. Харків: ХДАДМ, 2014. 224 с.
 10. Тименко В., Бобров Є., Дараган Н., Новікова В., Ющенко Н. Візуалізація навчальної інформації з етнодизайну / фолк дизайну. Актуальні проблеми сучасного дизайну: зб. матеріалів V Міжнародної наук.-практ. конференції, м. Київ, 27 квітня 2023 року. У 2-х т. Т. 1. Київ : КНУТД, 2023. С. 384–386.
 11. Тименко В., Хиневич Р., Черніков М. Пріоритетність дисциплін з відеографіки у структурно-логічній схемі ОПП «Мультимедійний дизайн». Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський зб. наук. праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2023. Вип. 67, Т. 2. С. 327–333.
 12. Ткачов К. Шрифти на експорт: найцікавіші українські гарнітури, про які мають знати у світі. URL: <https://chytomo.com/shryfty-na-eksport-najtsikavishi-ukrainski-harnitury-pro-iaki-maiut-znaty-u-sviti/> (дата звернення: 21.12.2023).

13. Тригуб О. Л. Українська етнічна тематика в сучасному дизайні одягу. URL: http://libs.mfknu.km.ua/bitstream/123456789/1309/1/Тригуб_155-159.pdf (дата звернення: 21.12.2023).
14. Хмельовська О. Від потворного до злого: Як змінився книжковий дизайн України за 30 років. URL: <https://chytomo.com/vid-potvornoho-do-zloho-iaak-zminyvsia-knyzhkovyj-dyzajn-ukrainy-za-30-rokiv/> (дата звернення: 21.12.2023).
15. Хмельовська О. Саша Биченко: Коли ресурси обмежені — спростить дизайн. Це не буде погано. URL: <https://chytomo.com/sasha-bychenko-koly-resursy-obmezheni-sprostit-dyzajn-tse-ne-bude-pohano/> (дата звернення: 21.12.2023).
16. Цимбала Л. Трансляція національних традицій в сучасних українських дизайн-практиках. Актуальні проблеми сучасного дизайну: зб. матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (23 квітня 2020 р., м. Київ): В 2-х т. Т. 1. Київ: КНУТД, 2020. С. 96–99.

REFERENCES

1. V Ukraini vpershe vykhodyt vydannia, u yakoho 500 unikalnykh obkladynok [For the first time, a publication with 500 unique covers is being published in Ukraine]. <https://chytomo.com/v-ukraini-vpershe-vykhodyt-vidannia-u-iaakoho-500-riznykh-unikalnykh-obkladynok/> [in Ukrainian].
2. Danylenko, V. Ya. (2005). Dyzain Ukrainy u svitovomu konteksti khudozhno-proektnoi kultury [Design of Ukraine in the world context of art and design culture]. Kharkiv: KhDADM; Koloryt. <http://www.disslib.org/dyzajn-ukrayiny-u-svitovomu-konteksti-khudozhno-proektnoyi-kultury-khkh-stolittja.html> [in Ukrainian].
3. Dmytrenko, V. (2015). Spivvidnoshennia internatsionalnoho ta natsionalnoho v dyzaini: istoryko-kulturolohichni aspekty [The ratio of international and national in design: historical and cultural aspects]. Dyzain-osvita maibutnix fakhivtsiv na suchasnomu etapi osvithoi praktyky: materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii (pp. 255-259). Poltava: PNPU imeni V. H. Korolenka. <http://techno.pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/04/Zbirnik-konferentsii-2015.pdf> [in Ukrainian].
4. Diachenko, A. V. (2021). Perspektyvy rozvytku systemy ukrainskoho natsionalnoho dyzainu v mystetskykh zakladakh [Prospects for the development of the system of Ukrainian national design in art institutions].

- Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova, 81, 73–77. <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/35265> [in Ukrainian].
5. Mykhailova, T. S., Shandrenko, O. M. (2021). Demonstratyvna symbolizatsiia natsionalnoi identychnosti v dyzaini olimpiiskoho paradnogo kostiuma [Demonstrative symbolization of national identity in the design of the Olympic ceremonial costume]. *Kultura i suchasnist: almanakh*, 2, 140–145. DOI:10.32461/2226-0285.2.2021.249248 [in Ukrainian].
 6. Pantus, N. M. (2020). Deiaki aspekty suchasnoi hrafichnoi identychnosti [Some aspects of modern graphic identity]. *Ekolohiia mystetstva. Dyskurs rakursiv: materialy VI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (pp. 84–85). Kherson: KhNTU. https://er.chdtu.edu.ua/bitstream/ChSTU/2899/1/+СБОРНИК_Херсон_2020.PDF#page=86 [in Ukrainian].
 7. Pasko, O., Chernikov, M. (2023). Rozvytok multymediinoho dyzainu v Ukraini ta yoho suchasnist za kordonom [The development of multimedia design in Ukraine and its modernity abroad]. *Aktualni problemy suchasnoho dyzainu: zbirnyk materialiv V Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (pp. 359–352). Kyiv: KNUTD. https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/24793/1/APSD_2023_V2_P359-362.pdf [in Ukrainian].
 8. Polietaieva, H., Chepeliuk, O. (2023). Vyznachennia ta sfera zastosuvannia tsyfrovoho mystetstva [Definition and scope of digital art]. *Aktualni problemy suchasnoho dyzainu: zbirnyk materialiv V Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (pp. 363–366). Kyiv: KNUTD.. 363–366. <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/24674> [in Ukrainian].
 9. Sbitnieva, N. F. (2014). Istoriiia hrafichnoho dyzainu [History of Graphic Design]. Kharkiv: KhDADM. http://nbuv.gov.ua/UJRN/had_2008_2_13 [in Ukrainian].
 10. Tymenko, V., Bobrov, Ye., Darahan, N., Novikova, V., Yushchenko, N. (2023). Vizualizatsiia navchalnoi informatsii z etnodyzainu / folk dyzainu [Visualization of educational information on ethnodesign / folk design]. *Aktualni problemy suchasnoho dyzainu: zbirnyk materialiv V Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (pp. 384–386). Kyiv: KNUTD. <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/24679> [in Ukrainian].
 11. Tymenko, V., Khynevych, R., Chernikov, M. (2023). Priorytetnist dys-typlin z video-hrafiky u strukturno-lohichnii skhemi OPP «Multymediinyi dyzain» [The priority of video-graphic disciplines in the structural

- and logical scheme of the OPP «Multimedia Design»]. Aktualni pytannia humanitarnykh nauk : mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka, 67, 2, 327–333. <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/25053> [in Ukrainian].
12. Tkachov, K. (2023). Shryfty na eksport: naitsikavishi ukrainski harnitury, pro yaki maiut znaty u sviti [Fonts for export: the most interesting Ukrainian fonts that the world should know about]. <https://chytomo.com/shryfty-na-eksport-najtsikavishi-ukrainski-harnitury-pro-iaki-maiut-znaty-u-sviti/> [in Ukrainian].
 13. Tryhub, O. L. (2019). Ukrainska etnichna tematyka v suchasnomu dyzaini odiahu [Ukrainian ethnic themes in modern clothing design]. http://libs.mfknukim.mk.ua/bitstream/123456789/1309/1/Тригуб_155-159.pdf [in Ukrainian].
 14. Khmelovska, O. (2023). Vid potvornoho do zloho: Yak zminyvsia knyzhkovyi dyzain Ukrainy za 30 rokiv [From ugly to evil: How book design in Ukraine has changed over 30 years]. <https://chytomo.com/vid-potvornoho-do-zloho-iak-zminyvsia-knyzhkovyj-dyzajn-ukrainy-za-30-rokiv/> [in Ukrainian].
 15. Khmelovska, O. (2023). Sasha Bychenko: Koly resursy obmezheni — sprostit dyzain. Tse ne bude pohano [Sasha Bychenko: When resources are limited, simplify the design. It won't be bad]. <https://chytomo.com/sasha-bychenko-koly-resursy-obmezheni-sprostit-dyzajn-tse-ne-bude-pohano/> [in Ukrainian].
 16. Tsymbala, L. (2020). Transliatsiia natsionalnykh tradytsii v suchasnykh ukrainskykh dyzain-praktykakh [Broadcasting of national traditions in modern Ukrainian design practices]. Aktualni problemy suchasnoho dyzainu: zbirnyk materialiv Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (pp. 96–99). Kyiv: KNUTD. <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/16004> [in Ukrainian].